

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/wydawnictwo/ksiazki/12427,Aparat-bezpieczenstwa-panstwa-wobec-srodowisk-narodowych-na-Gornym-Slasku-i-w-Za.html>
28.02.2026, 09:30

Aparat bezpieczeństwa państwa wobec środowisk narodowych na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1945-1956

Publikacja wypełniająca lukę w historiografii polskiej opozycji antykomunistycznej po II wojnie światowej – poświęcona narodowemu nurtowi podziemia na terenie Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego. Przedmiotem rozważań są tu powojenne środowiska narodowe, rozumiane głównie jako skupiska działaczy Stronnictwa Narodowego i struktur wywodzących się z ONR, a także organizacje zbrojne, takie jak NSZ i NZW. Autor nie tylko przedstawia dzieje opozycji narodowej i jej założenia ideologiczne, ale przede wszystkim kładzie nacisk na mechanizmy rozpracowania podziemia. Szeroko omawia działania lokalnych komórek aparatu bezpieczeństwa, podjęte w celu zniszczenia podziemia, a w szczególności skupia się na takich zagadnieniach, jak taktyka, strategia, użyte środki oraz zastosowane przez UB metody do wykrycia, a potem zniszczenia opozycyjnych organizacji i środowisk narodowych. Wśród analizowanych zagadnień znalazły się m.in. wielkie operacje UB o kryptonimach „Pająki”, „Dziady”, „Rzym”, prowadzone w latach 1946-1948, likwidacja podbeskidzkiego zgrupowania NSZ dowodzonego przez Henryka Flamego „Bartka” czy poczynania UB w związku z „aferą Bergu” w latach 1951-1956. Autor nie pominął również późniejszych losów osób ze środowisk narodowych, inwigilowanych przez aparat bezpieczeństwa w ramach różnego typu rozpracowań. Praca została oparta na szerokiej podstawie źródłowej – dokumentach wytworzonych przez organy represji państwa komunistycznego: Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego, Komitet ds. Bezpieczeństwa Publicznego oraz ich jednostki terenowe. Uzupełnieniem są materiały wymiaru sprawiedliwości oraz wspomnienia.
